

Pol Mon Korin Wumb Nga Endi Polpu Kindim

Pol Mon Nga Polpu Korin Wumb Kin Kindim

¹ Na Pol Krai Jias nge ek se andi wu, Gos noman ele na to tonu kindim. Nga sinim nge enginpin, Timisii kin ouni molpu kin, si enim 'Ka muleyo!' kindmbil nge, Gos wumb Korin konu men ngii ele molmun wumb ei kin, nga Gos nge tilap wumb Akeiya konu ele pei molmun wumb ombu, ek ka muleyo kindmbil.

² Gos sinim Erinpin kin, nga sinim nge Owundu Krai Jias ouni nge noman emin kin, noman ka ei enim kin pengli!

Pol Eim Ka Piipi Gos Ngo lum

³ Pe sinim Gos kin ka piipin ngumun. Nga Gos eim sinim nge Owundu Jias Krai nge Arim, nga Gos eim sinim nge Erinpin ei, eim sinim noman ka ngopu kin, sinim paki to lum nge pulwu.

⁴ Sinim ol embin endi tonu olum kunum ei, Gos eim sinim paki topu ngo lum. Ngopu kin yi ku, sinim wumb nii endi eim ol embin endi tonu omba kunum ei, sinim wumb ei kin kapli paki to ngumun ku. Ei sinim Gos paki to lum nge epi ende, sin sinim Gos kin sinpin epi ei, wumb ei kin paki tumun ku.

⁵ Nimbil erang, sinim Krai kin ngenj kumbii owundu pei ouni ko wunmun ei, yi mi ku, nga sinim Krai nge paki to lum epi owundu ei, eim kin ouni simin ku.

⁶ Pe sinim ngenj kumbii sinjpin kin, kapli ɛle nge enim ei paki topu kin, Gos enim si orung simba. Nga Gos sin paki tum kin, kapli nga sin enim paki tumun ku. Paki tamin kin, enim dinga ngang kin, kunum kunum dinga angk muɔngin kin, oɔ embin tui ei tonu omba ei, sin dinga pupun angpin moɔmun miɔ, yi ku enim dinga angk muɔngii.

⁷ Pe sin enim kin epi ei kenmin ni, kui er moɔmun epi ei, dinga piipin moɔmun. Nimbiɔ erang sin piinmin ei, enim sin kin ngenj kumbii ei, ende ouni ko wunmun. Pe Gos sin kin paki tang sinjpin epi ei, enim sin kin ouni paki tang singii ku.

⁸ Yi miɔ, sin noman ɛle enim piinmin ei, engnan noɔ sin Eisiya konu owundu ɛle, oɔ embin tui owundu sin kin tonu onum. Pe epi embin endi sin kin tonu onum epi ei, embin owundu kis mendpiɔ. Yi erang kin, sin moɔpun bin ni piinjpin; ba kapli dinga pang moɔpun kin, bin pinerim mon.

⁹ Nimbiɔ erang sin piinjpin ei, sinim kuɔmun kunum mandi salim. Ba ei yi erang kin, sinim nge dinga ei, kapli ermin ni piinerman mon; ba sin Gos eim nge dinga mendpiɔ ei, kapli ei piimin. Nimbiɔ erang Gos eim wumb kuɔngii nge, si konj sipi kindilim puɔwu.

¹⁰ Nga sinim konu kis ei pupun kuɔɔamin; ba Gos Krai kin sinim sipi orung sim. Nga ekii se, eim sinim sipi orung simba ku. Pe Gos Krai kin sinim sipi orung simba ni dinga piyamin kin, nga eim sinim sipi orung simba ku. Nimbiɔ erang sinim eim kin epi ka wii simin ni piinmin ei, nga

eim kin kui er mołmun.

¹¹ Pe nga enim sin kin prei erik kin, paki to ngungii ku. Yi mił, wumb pei sinim kin prei enmin ei, Gos piipi kin, sin epi ka wii pei ngumba. Ngopu kin, wumb pei en enim ek nik kin, Gos kin noman ka piik ngok, nga sinim kin piik ngungii ku.

Pol Eim Konu Endi Bii Ni Piim Ba, Eim Noman Tał Sim

¹² Epi ei nge, sin bong ninmin ei, sin noman tuk gui ei ek ni ngołum epi ei, sin ni tor kindpi kin, sin oł kun ka ni, noman tuk konj ka Gos sin ngurum noman ei, sin ni ngonum. Nga ya mani mei ełe wumb noman dinga oł ei, sin kin tonu onanim mon. Ba Gos nge noman ka ngołum ei, sin oł yi mił erpin andinmin. Andpin kin, ya mani mei wumb kin, tuk ełe andinmin ełe nge, na enim wumb kin, oł yi mił nga erpin andinmin.

¹³ Pe sin mon połpun, enim ngonmun ei, enim mendpił nipe puł endi pimba ei, gerik kanik piik erngii. Pe nga na piind ei, enim keimi piik poru ninmin.

¹⁴ Nga ok yi ku, enim sin kin, aninga kopur pii kun erik. Ba ekii se, enim sin kin, nga pii kun erngii. Erangin kin, sin enim kin bong nipin ka piipin ngumun ei, yi mił enim sin kin bong nik, ka piik ngok erngii kunum ełe, Owundu Jiisas eim orung omba.

¹⁵⁻¹⁶ Nimbił erang ei yi mił peng kin, na noman ełe enim kin kumb se ombii ni piinj. Ei yi erip kin, enim kunum tał noman ka wii epi ei, paki tamb singii ni piinj ei, na noman ełe, enim kin kumb se ombii ni piind. Nga ekii se, Masironiya konu

wumb mołmun ełe, pup pendip kin, ya orung ombii ni wamb kin, enim na paki tok, Juriya konu ełe kindangin bii.

¹⁷ Ei yi mił, epi endi na noman ełe ermbii mił nip end ei, na pii kun enarip nind min? Nga na epi endi ermbii ni piil epi ei, mani mei ełe wu mił kapli mił mon; kunum ende mił yi nił min? Ei mon mendpił!

¹⁸ Pe Gos eim keimi mendpił mołum mił, sin oł keimi ermin nimin oł ei, keimi ermin ku. Yi mił ek keimi, sin nipin enim ngonmun ei, ek kapli min mon yi ninanmin mon.

¹⁹ Pe Jiisas Kraiss Gos eim kingam nge ek ka ei, sin ni tor kindpin enim ngonmun ei, Timosii ni, Sailsis ni, na Pol kin ek nipin ei, kapli min mon? Nipin yi ełmin, wu endi sin ninanmin mon. Ba Kraiss eim Gos nge ek keimi minj nipi kin, kapli niłim wu.

²⁰ Ei yi mił, Kraiss eim Gos ek keimi dinga ni pendilim ek ei, kapli minj nipi kin, oł keimi pei ekii silim wu. Ei pułe yi mił peng kin, sinim Jiisas Kraiss nge embe ełe 'Ei keimi' nipin kin, sinim Gos kin ka piipin kin, eim embe ambil tonu kindmin.

²¹ Ba Gos endeim mendpił erang kin, sin enim kin ouni Kraiss kin dambiltipin ende pupun kin, er dinga kindang mołmun. Nga Gos eim mendpił, sinim eim ek ka ei ni tor kindmin ni pendim ku.

²² Gos eim sinim eim nge wumb nipi mon połpu kin, mundang mołum ei, eim Gui Ka ei, sinim noman tuk ełe kindang mołum. Mołpu kin, Gos sinim kin ngumbii ni pendrim mił, ei keimi mendpił, sinim piinmin eim keimi sinim ngumba.

²³ Ba na Gos wii tamb kin, eim na noman tuk ełe piipi kin, ni tor kindmba. Pe na Korin wumb konu ełe onenj ei, pułe yi mił pałim. Na nam ek dinga ei, enim wumb kin noman embin ngumba ei, nam noman ełe mon ni piind.

²⁴ Sin enim pii gii ei, tep enanmin mon; ba sin enim kin kongun ouni eramin kin, enim ka piingii. Oł yi eramin kin, enim pii gii ei dinga pimba.

2

¹ Ei na noman ełe yi ni piind. Na nga enim kin onermbii ni piind. Nimbił erang na enim kin wamb kin, enim noman embin piingii ei, mon ni piind.

² Pe na enim oł yi mił eramb kin, enim noman embin to piinjing kin, wumb nii endi na erang kin, na ka piimbii? Ba na enim noman embin ngunj kin kaplı enim na erangin kin na ka piimbii.

³ Nga ełe nge, na mon ei, ok połup enim kin kindinj ei, na enim kin ombii ni piinj; ba kunum ełe, enim noman embin na ngungii ni piip kin, na enim kin onenj. Ba na noman dinga piind ei, na ka piinj kin, kaplı enim yi ku ka piingii.

⁴ Yi mił ei, na noman tuk ełe embin owundu kis peng kin, nga ngenj kumbii peng kin, na mon ei polt. Pe yi ku, na ke namb kin, ningił ka pei mani onum. Na oł yi eramb kin, enim noman embin to piinerngii. Ba na yi eramb kin, enim piingii ei, na enim kin noman ka pei ngond.

Wumb Oł Kis Enjing Ei, Kil Ngo Si Kindim

⁵ Ba pe wumb nii endi, enim mołmun konu ęle wumb ei, noman embin ngumbii ni ermba ei, na kin mon; ba ei erpi, enim wumb kombur kin noman embin ngang kin, enim noman embin to piingii. Pe na ek yi nind ei, eim kin oł dinga endi enermbii mon.

⁶ Yi mił, pe kumep kis ei, wumb pei wu endeim kin, ngo orung kindnjing ei, yi mił kapli enim.

⁷ Yi mił, enim oł eipi endi erngii. Erik kin, enim wu ei oł kis kil ngok, eim paki tok, noman emin ngungii. Mon pim kin, kapli noman embin wu ei, to mani kindmba.

⁸ Yi erang kin, eim piimba na enim kin dinga kii sind ei, enim eim kin noman ka keimi mendpił ngungii.

⁹ Ei pułe yi mił peng kin, na enim kin mon ei, połup ngond. Ei enim piinmin mił nenj? Na enim kenmbii pend piip kin, oł yi mił andan top end ei, enim keimi ekii sinmin min mon?

¹⁰ Pe enim wumb nii endi, enim oł kis ei kil ngo si kindnjing kin, na wumb ei kin, oł kis ei kil ngo si kindmbii ku. Pe na wumb endi nge oł kis endi enjing ei, na si kindinj ei, nimbił erang enim nge piip ęle, na oł yi mił end. Pe Kraiss kaninim ei, na oł kis ęłmin oł ei, enim paki top, si kindinj.

¹¹ Sinim oł kis ęłmin oł ei, kil ngo si kindamin. Mon pim kin, Seisen sinim to mani kindmba. Nimbił erang, sinim Seisen eim noman ęle, ek kend topu oł yi ęlim nge pułwu mołum ei, sinim piinmin.

Trowas Konu ęle Pol Noman Embin Tui Oł Endi Tonu Om

¹² Ba kunum ei, na Trowas konu eġe, tor pup kin, Kraiſ nge ek ka ei ni tor kindmbii ni punj. Na piind ei, sinim nge Owundu eim nge kongun ermbii konu ei, andġam ei aki to kindim salim.

¹³ Ba na noman tuk eġe embin palim. Nimbil erang, na angnan Taisiſ moġum konu eġe, kur kan sinenj mon. Yi miġ peng kin, na wumb Trowas konu eġe mulnjung wumb ei, ‘Mulei’ a ni pendip kin, na Maseroniya konu eġe punj.

Ek Se Andilmin Wumb Kraiſ Eim Nge Dinga Eġe Sik Opu Orung Wu To Mani Kindnjing

¹⁴ Ba sinim ka piipin kin, Gos ngumun ei, Gos eim dinga ei, sinim ngang sinjpin. Sinjpin ei, sinim Kraiſ kin dambiltpin ende pupun kin, eim sinim paki tang kin, gui kis nge noman dinga ei, to mani kindmin. Pe nga Gos sinim erpi sim ei, Kraiſ nge ek ka ei, kuni ka wii miġ muru ka toġum. Toġum ei, wumb mei konu orung orung pei, sinim Kraiſ nge ek ka ni tor kindamin kin, wumb pei piingii.

¹⁵ Pe sinim yi miġ moġpun kin, Kraiſ eim nge kulmaġ kaġpi muru ka wii topu kin, tonu Gos eim moġum konu eġe ngum. Pe muru ka wii ei, to tor pupu kin, wumb nii endi eim oġ kis eġmin oġ ei, si kindpi kin, Gos kin orung si mundang moġmun wumb ei kin punum ku. Nga muru ka wii ei, tor pupu kin, wumb nii endi oġ kis eġmin oġ ei nge erpi, bok to mani pupu kin, am pu moġmun wumb ei kin punum ku.

¹⁶ Pe wumb koltmun sinim muru kis wii miġ ei, topu tor opu kin, wumb nii endi eim oġ kis eġmin ei, er muġum konu kis eġe pum. Pe wumb

noman konj sik mołmun wumb ei sinim muru ka wii mił ei topu, tor opu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin oł ei, si kindpi kin, orung Gos kin opu kin, noman konj mołmun wumb ei kin onum. Pe wumb nii endi ei, eim kongun yi mił endi kaplı ermbe? Krais sin paki tang kin, kaplı sinim kongun ei ermin.

¹⁷ Pe sinim wumb eipi mołmun ei mił, sinim yi mulałmin mon. Ei wumb en enim, Gos ek ni tor kindpin kin, ku simin ni piinmin. Ba sinim ek keimi nimin ei, Gos eim ek ka sinim ek se andiłmin wu. Sinim Gos ek ka ni, kun ka keimi ni, tor kindmin ei, Krais nge kongun wumb mołpun eim dinga ełe ninmin ei, kunum kunum Gos sinim kanpi minj mołum.

3

Korin Wumb En Enim Ek Konj Dinga Endi Nik Pendnjing Palim

¹ Pe sin sinim nga pułngun mondpuł kin, sinim embe ambił tonu kindmin min? Min nga sin sinim wumb kombur eipi ende mił mołpun min? Nga sin sinim wumb kombur pipe pułjung ei, sin sinim embe ambił tonu kindngii nge nipin mon ei, enim kin ngumun min? Min nga en enim pipe endi yi mił pułngii ei, sin paki tumba nge ngungii min? Yi mił ei mon.

² Pe en enim mołmun ei, sinim noman tuk ełe, sin mon mił poł pendinmin ei, wumb pei mon ei gerik piik erngii.

³ Ei sinim kin peni ełe nipi ngonum ei, Krais eim mon połpu sinim kin kindim. Ei enim mon połumun epi gal ei, sik kom ku ełe, mon połumun

ei mił mon. Ba enim wumb noman tuk ełe, Gos Gui Ka kunum kunum konj mołulum Gos ei, mon poł pendim.

⁴ Sinim ek yi nimin, nimbił erang sinim Gos kin pii gii ei, noman dinga palim ei, Kraiss nge ełe sinim oł yi mił enmin.

⁵ Sinim piinmin ei, sin sinim kongun ei nge, endi kapli enanmin mon. Ba Gos eim sinim paki tang kongun ei, kapli ermin. Ei epi nipe epi endi sinim ermin ei, Gos eim mendpił kin tonu ołum.

⁶ Yi mił Gos eim sinim kin mon konj poł pendim ełe, sinim kapli erang kin, ek ka ni tor kindmin. Pe sinim kin mon konj ngum ei, lo ek mon; ba Gos Gui Ka lo konj ei ngum. Nimbił erang lo ek mon poł pendnjing ei, erang kin, wumb kołulum oł tor om; ba Gos Gui Ka nge mon konj ei erang kin, wumb noman konj ngołum.

⁷ Pe Gos neng kin, Moses lo ek tonu kom ku peł ełe, mon poł pendrim ek ei, wumb kołulum oł ei nge tonu orum. Ba Gos nge tiłang owundu Moses andan topu ngurum kunum ei, Moses kanpi sipipi kin, Jura wumb kin si pang kin, wumb Moses eim kumb ningił ełe, keningii pineririm mon. Nimbił erang tiłang ei, owundu mendpił erpi multum. Ba nga tiłang owundu mendpił er multum ei, pułngun mondpu am purum.

⁸ Akip kunum ei, Gos Gui Ka kongun erpi kin, eim tiłang owundu dinga pei nga simba ku.

⁹ Yi mił ku, pe Moses lo ek ei, wumb kos enjing kin, nga tiłang owundu dinga ei kongun erang kin, kapli pe sinim Gos kin kun ka mołmun wumb ei, si mundang kin, tiłang owundu mendpił nga simba.

10 Pe Moses lo ek ei, tilang owundu ei, kumb ok o purum. Ba tilang ei, pe piram pinalim mon. Ya pe, tilang owundu mendpił konj ei, noman konj tilang sinim simin nge onum.

11 Yi mił pe, Moses lo ek ełe poru nimba mandi enim ei, tilang pim kin, kaplı nga yi mił, oł konj endi kunum kunum mułmba oł ei, tilang owundu simba ku.

12 Yi mił, sin ek ni tor kindinmin ei, sin mund mong kulanmin mon! Nimbił erang sinim epi ka wii simin ni, piipin kin, kui er mołmun ei, sinim Kraiss kin pii gii nipin ełe, ek ni tor kindinmin.

13 Ei sinim Moses elim mił ei, sinim enanmin mon. Moses eim kumb ningił ełe, alap sipi kin, pandi tum. Tang kin, Jura wumb Gos Moses ngum tilang ei, pupu poru nimba erim ei, enim kinenjing mon.

14 Ba wumb en enim noman ełe dinga pang kin piingii ei, kaplı enerim mon. Nga Jura lo ek ok nge ei kunum ełe, gerik piik erngii ei, piinenjing mon ku. Nimbił erang akip yi ku, epi endi en enim noman ełe, pandi topu pim. Yi mił erang kin, en enim epi pandi to pendnjing epi ei, Gos erang kin, Kraiss endeim si kindim.

15 Pe akip kunum ełe, en enim Moses Gos nge lo ek ngurum ek ei, en enim gerik piik erngii pinerim. Nimbił erang en enim noman ełe, alap mił epi ei, pandi topu pim ku.

16 Ba kunum endi, wu endi eim Owundu kin pii gii nirim kunum ei, eim alap mił epi, eim noman tuk ełe, pandi topu pendim epi ei, Owundu si kindim.

17 Pe nga, Owundu eim Gui Ka nge pułwu. Nga

Gui Ka ei, wumb nii endi noman tuk eġe muġum kin, kapġi epi endi wu ei kin, ambil gii ninermba mon. Wu ei eim wii minj muġmba.

¹⁸ Nga sinim wumb pei kumb ningil eġe epi endi, pandi topu pinalim mon. Yi erang kin, sinim Owundu nge tilang owundu ei, sinim andan tang kin, noġ min men miġ kaninmin. Kanpin kin, sinim min men ei, Owundu moġum miġ, sinim yi miġ ku tonu onmun. Opun kin, sinim Owundu nge tilang owundu ei nga, nga simin ku. Nimbil erang epi ei, sinim kin aki topu ngonum ei, Owundu Gui Ka moġpu kin, tonu onum.

4

Ek Se Andilmin Wumb Ei, Krai Nge Mei Nganmbi Ming Miġ Moġmun

¹ Yi miġ Gos eim sinim kin kaimb si ngopu kin, sinim kongun eġe ngum. Ngang kin, sin kongun ei, noman tuk eġe, embin topun yi miġ enanmin mon.

² Pe sinim epi koi erpin, nga oġ singambil kuġpun enjpin oġ ei, pei si kindmin. Sinim Gos eim ek ka ei, to eipi eipi kindpin kin, ek kend topun yi enermin mon ku. Ba sinim Gos eim nge ek ka ei, keimi peni eġe ni tor kindpin kin, wumb nge noman tuk gui ei, noman eġe ek keimi niġmin ei, tang piingii. Piik kin, wumb ei sinim kongun enmin ei, Gos ningil eġe kun ka moġum ei keningii.

³ Pe sinim Krai nge ek ka ei, ni tor kindinmin ei, keimi koi erpi pim kin, kapġi ek ka ei, wumb nii endi konu kis eġe, am pungii wumb ei nge, noman tuk eġe mendpil koi erpi pimba.

⁴ Mei konu eġe, ek kend gos puġwu ei Seisen, eim wumb pii gii ninenjing wumb nge ningiġ eġe miġ, noman tuk eġe ambiġ gii nipi pandi tang kin, emii paġim miġ moġmun. Nga moġmun wumb ei, Krai nge ek ka ei nge, tiġang ei nin, Krai nge tiġang owundu ei, wumb noman tuk eġe tuk punerang kin, nga wumb oġ ei kinerngii mon ku. Nga Gos moġum miġ, Krai sinim kin keimi andan tonum.

⁵ Yi miġ, sinim ek ni tor kindinmin ei, sin sinim nge ek ni tor kindninanmin mon. Ba sin ek ni tor kindinmin ei, Jiias Krai sinim nge Owundu eġe, ek ni tor kindiġmin. Nga Krai nge ek ka ekii sipin kin, sin sinim enim nge kongun wu moġmun ei, Jiias embe ambiġ tonu kindmin.

⁶ Yi miġ kumb ok, mei wii sirim kunum eġe, Gos eim ek yi nirim, "Pe tiġang ei, emii paġim konu eġe topu tor wangġi!" Gos eim endeim ok eririm Gos, ei eim nge tiġang ei erpi kin, sinim noman tuk eġe topu kin, tiġang enim. Gos eim oġ yi erpi tiġang ei, sinim kin ngum. Ngang kin, tiġang ei, sinim Gos eim tiġang owundu ka wii ei nge, piik moġmun. Molk kin, Gos nge tiġang ei, Krai nge kumb ningiġ eġe, min men miġ kaninmin.

⁷ Ba Gos eim mei nganmbi ei sipi kin, sinim wumb ming wii miġ eririm. Nga Gos nge ek ka ei, eim nge noman eġe ka wii ei, sinim kin noman tuk eġe kindang kin, eim sinim kin andan topu kin, sinim nge dinga endi pinaġim mon. Ba Gos eim nge dinga ei, sinim noman tuk eġe kindpi ngum.

⁸ Pe nga oġ embin tui sinim kin konu orung orung pei tonu onum. Ba oġ embin ei, sinim noman eġe to mani kindnanim mon. Nga embin pei sinim nge noman eġe tonu wang kin, nga

sinim noman eġe ei, embin paġim; ba sinim oġ pei ombu wakin topun si kindnanmin mon.

⁹ Sinim nge opu orung wumb pei molk kin, sinim to kis erik, oġ embin tui ngok kin, yi eġmin; ba Gos sinim kin wakin tunaġim mon. Nga wumb kombur sinim to mani kindik kin, ngenj kumbii ngok yi enmin; ba sinim to kis mendpiġ erik poru ninaġmin, mon.

¹⁰ Kunum kunum sinim ngenj eġe, Jiisas kultum eġe nge, sinim ko wupun, sipin kin, se andinmin. Yi miġ peng kin, Jiisas eim nge noman konj ei nga sin ngenj eġe tuk muġum pim kin, kapġi wumb pei keningii.

¹¹ Yi miġ, kunum kunum sinim konj moġamin kin, oġ embin tui ni koltmun oġ ei, sinim kin tonu onum. Nimbiġ erang sinim Jiisas nge embe eġe, ni tor kindpin eġe nge, oġ embin ei sinim kin tonu onum. Yi miġ peng kin, Jiisas eim nge noman konj dinga ei, sinim ngenj tuk eġe muġang kin, wumb pei keningii.

¹² Ei puġe yi miġ, koltmun oġ ei nge, sin kin kongun erpi moġum. Nimbiġ erang sinim Owundu nge kongun ei enmin. Ba oġ yi miġ erang kin, Jiisas noman konj ei, enim kin kongun erpi moġum.

¹³ Ba Gos kumb ok mon poġ pendrim ek ka ei, yi ninim, "Na ek ei ni tor kindinj ei, na pii gii ninj eġe nind." Ei sin pii gii ninmin ei ende miġ. Pe sin ek ni tor kindinmin ku. Nimbiġ erang ei sin pii gii nipin eġe ninmin.

¹⁴ Sinim piinmin ei, Gos eim Owundu Jiisas kuġang tukpu to pendik ei, si tonu angpi nga konj sim. Nga Gos eim sinim Jiisas ouni si tonu konj simba ku. Nga Gos eim sin enim kin ouni tu wupu

kin, Gos mołum konu ɛle tuk tu wumba.

¹⁵ Yi mił epi ei, tonu opu, enim paki tumba nge om. Yi mił, nga Gos wumb kopur nga pei pei eim nge noman ka ei wumb ngang singii. Sik kin, en enim Gos kin nga pei prei erik kin, noman ka piik ngok, Gos embe ambił tonu kindik yi erngii.

Oł Embin Tui Tonu Wang Kin, Tilang Owundu Ermba

¹⁶ Ei yi mił peng kin, sinim oł ei piipin kin, Gos nge kongun ei wakin topun, si kindnanmin mon. Yi eramin kin, sinim ngenj torung ei kołulum; ba sinim nge noman tuk gui mołulum konu ei, kunum kunum konj tonu ołum.

¹⁷ Yi mił peng kin, sinim mong ɛle ngenj kumbii ei, sinim kin tonu om ei, aninga kembis kembis kunum kombur sinmin. Ba oł ei kongun dinga erang kin, Gos nge tilang owundu ka wii kunum kunum mołpu kin, sinim kin tonu wang simin. Sinim epi ka wii ei, oł embin tui ei, to mani kindmba.

¹⁸ Yi mił nga sin enim epi endi, pe ningił ɛle kaninmin epi ei sin kinermin mon; ba epi endi sinim ningił ɛle kenmin epi ei, kunum aninga kopur pepi poru nimba. Ba sinim epi kinalmin epi ei kunum kunum piram mułmba.

5

Sinim Nge Tonu Epin Er Mułmun Konu ɛle

¹ Yi mił, pe sinim ngenj ei ngii mił, ya mani mei ɛle mołmun ngenj ngii mił ei, to kis poru nim kin, kaplı sinim piinmin ei, Gos ei eim sinim kin ngenj ngii mił, eipi endi er kindim ei, tonu epin konu ɛle

salim. Ngenj Gos erim ngenj ngii mił ei, kunum kunum epin konu ɛle konj mułmba.

² Ya pe kunum ei, sin sinim ngenj ngii mił, tuk ɛle ke nipin enmin ei, sinim ngenj konj ngii mił ei, epin konu ɛle salim ei, lo konduk mił, sinim pandi tumba ni dinga piipin kin, oł yi mił enmin.

³ Yi mił peng kin, sinim ngenj ei konduk mił, kindpin mułmun ngenj wii mił, mulermin mon. Ei sinim ngenj konj ngii mił ɛle, mołpun bin.

⁴ Yi mił kunum ei, sinim ya mani mei ɛle ngenj ei, ngii mił mulnjpun kunum ei, sinim noman embin to piipin kin, ek ni tor kindpin. Nimbił erang epi ombu sinim kin dinga pim. Ba sinim noman ɛle kułmun ni piipin kin, ngenj wii mulenjpin mon; ba ei sinim noman ɛle dinga kindpin kin, ngenj konj ngii mił sipin kindmin, ni piinjpin. Yi mił erang, sinim noman ɛle yi ni piinjpin ei, ngenj ok nge ei si kindpin kin, nga sinim ngenj konj ngii mił, kunum kunum mułmun ngenj ei, sipin kindmin ni piinjpin.

⁵ Gos eim mendpił sinim ngenj konj ngii mił, simin ei nge er kun erpi kindim salim. Nga Gos eim nge Gui Ka ei, sinim ngum ei, sinim andan tang kin, eim nipe epi endi, sinim ngumba nge kindim salim ei, keimi sinim kin tonu wang kenmin.

⁶ Yi mił, pe sinim kunum kunum noman tuk ɛle, dinga kindpin er mułmun. Pe sinim piinmin ei, sinim ngenj ngii mił mulnjpun kunum ei, sinim nge Owundu mołum konu ɛle tep to ouni mulenjpin mon.

⁷ Yi mił erang, sinim Jiisas kin pii gii nipin er andinmin. Ba Gos nge epi kombur ngumba epi

ei, sinim kinarpin er andinmin ei mon.

⁸ Sinim piinmin ei, sinim noman tuk eŕe dinga kindmin paŕim. Nga sinim ka piinmin ei, ya mani mei eŕe ngenj ei, si kindpin pupun kin, sinim nge Owundu eim moŕum konu eŕe, ouni tep to muŕmun ni piinmin.

⁹ Yi miŕ erang, sinim ya mani mei eŕe muŕmun min, tonu Gos moŕum konu eŕe muŕmun ei, kapŕi sinim noman dinga kindpin erpin kin, eim nge noman eŕe ekii sipin kin, ka piipin ngopun er muŕmun.

¹⁰ Yi miŕ, pe sinim pei Krai nge kumb eŕe engmin ei, eim sinim kin kos owundu piipi kin, mok tumba. Topu kin, sinim endeim endeim ni, ya mani mei eŕe moŕpun kin, sinim nipe oŕ kis min, ka endi enjpin miŕ ei, kumep ngang kin, simin.

Sinim Krai Kin Moŕpun Gos Kin Ende Pupun Muŕmun

¹¹ Nimbiŕ erang, sinim piinmin ei, Gos Owundu kin mund mong kuŕmun ni yi erpin kin, sinim wumb eipi kin Gos ek ni tor kindamin kin, wumb ei Krai kin pii gii ningii. Ba Gos sinim noman tuk eŕe, pei kanpi piipi poru ninim. Nga na noman eŕe piind ei, enim noman tuk gui eŕe, enim sinim kin piinmin ei, sinim peni eŕe moŕmun.

¹² Nga ek eŕe nge, sin sinim embe enim kumb eŕe ambiŕ tonu kindnanmin mon. Ba enim sin kin, wumb ka ni piingii. Yi miŕ nga sin ek nipin poltmun ei kin, ka piik kin, wumb eipi nge ningiŕ eŕe ni ngonmun. Yi miŕ erangin kin, enim wumb eipi kin, ek ni orung kindik kin, wumb en enim nge embe eŕe, ka ka piik enmin; ba wumb en enim nge noman tuk eŕe, ni piinanmin mon.

13 Yi mił, sin wulu pang ninjpin kin, kapli ei sin Gos nge kongun enmin. Ba keimi, sin ek kun ninjpin kin, kapli sin enim kin paki tumun nge enmin.

14 Yi mił erang, Krai eim noman ka ngolum ei, sin nge noman tuk ele to konj kindang kin, sin Gos nge kongun enmin. Nimbił erang sinim ei pii kun erpin kin, sinim piinmin ei, yi mił wumb endeim sinim kin, pei piipi kułum. Yi mił erang ele nge, sinim wumb pei Krai kin ouni kulnjpun.

15 Nga Krai sinim wumb endeim endeim ni piipi kułum. Yi mił erang kin, sinim wumb konj mołmun wumb ei, sin sinim noman ele ekii sipin kin, endmin ni enermin mon; ba wu Krai eim sinim kin piipi kołpu kin, nga angpi konj tonu pum ei, ni piipin kin ekii sipin andpin mołmun.

16 Yi mił, akip sinim wumb endi ngenj ok nge oł ei, noman to piinerman mon. Nga ele nge, sinim wumb endeim endeim ni, noman ele mok topun kin, yi enermin mon ku. Ok yi mił, sinim Krai ngenj ele oł ei, noman to piipin yi enjpin; ba pe yi mił nga enalmin mon!

17 Yi mił erang, pe wumb nii endi, eim Krai kin dambiltpi ende pupu mołum kin, kapli Gos eim erang kin, wumb ei tonu opu kin, wumb ei eim konj endi eipi mił mołum. Kapli wumb ngenj oł ok nge ei, si kindpi poru neng kin, nga wumb nge oł kun ka konj endi, tonu opu palim.

18 Gos eim oł ombu pei nge pułwu mołum. Ok sinim Gos nge opu orung wumb mulnjpun; ba pe Gos Krai erang kin, sinim wumb eim kin sipi orung seng kin, sinim eim kin dambiltpin ende pupun mołmun. Mołpun kin, eim sinim kongun

ngang kin, sinim eim opu orung wumb ei paki topun kin, noman ende sek kin, puk muḅngii.

¹⁹ Sinim ek ei yi miḅ, Gos eim Krai kin ende moḅum. Moḅpu kin, sinim Gos kin opu orung enmin wumb ei, eim erang Gos kin, dambiltpin pupun kin, noman ende sek moḅmun. Pe nga Gos eim sinim nge oḅ kis enjpin oḅ ei, eim noman nga to piinerim mon. Nga Gos eim sinim kin kongun endi ngang kin, sinim eim opu orung wumb sipi orung seng kin, eim kin erang, sinim noman ende sipin moḅmun ei nge, ek ka ni tor kindmin.

²⁰ Yi miḅ erang kin, pe sinim Krai nge ek ka sipin kin, ni tor kindmin. Ei yi miḅ ku, Gos eim wumb pei kin, sinim nge gupu eḅ ek ei, ni tor kindnim. Nga sin nge gupu eḅ, Krai ninim ek yi miḅ, ni tor kindinmin ei, sin yi miḅ enim noman eḅ dinga kindpin yi ninmin. “Enim wumb opu orung enmin oḅ ei si kindik kin enim Gos kin dambiltik ende puk kin noman ende sek muḅngii!”

²¹ Yi miḅ erang, Krai eim oḅ kis endi eneririm mon. Ba Gos eim sinim oḅ kis enjpin oḅ ei sipi kin, Krai kin tonu kindim. Kindang kin, Krai eim sinim nge oḅ kis enjpin ei, eim sipi ko wum. Yi miḅ, Krai eim sinim kin yi erang kin, Gos nge oḅ kun ka oḅ ei, sinim nge noman tuk eḅ kindim.

6

Oḅ Embin Tui Ko Wunmun

¹ Pe sinim Gos kin kongun ende erpin kin, sin enim kin ek dinga nipin kin, ngonmun. Enim Gos nge noman ka ei, enim sik poru ninjing. Mon pim

kin, enim Gos nge noman ka si kindangin kin, wii pimba.

² Yi mił, Gos ek ka ok ni pendrim ek yi ninim,

“Nga ka wii sim kunum ei, na enim ninjing ek ei kun piinj. Nga na Gos enim sip orung sinj kunum ei, na enim paki tunj.”

Enim piingii! Akip kunum ei, kunum ka wii salim. Nga enim piingii ku, akip kunum ei, Gos enim sipi orung simba nge kunum salim.

³ Sin noman ełe, wumb sin kongun enmin ei, kanik kin ek kis nik kin, yi enerngii mon! Yi mił erangin kin, sin epi endi eramin kin, enim bok tok kin, Gos nge ek ka pii gii ninerngii nipin kin, yi enałmin, mon!

⁴ Ba sin Gos nge kongun wumb mołmun. Yi mił, sin oł kun ka kanim kanim pei erpin kin, wumb pei kin andan topun ngonmun. Ngopun kin, sin oł embin tui nin, epi sin kin er kis ełim ei nin, nga ngenj kumbii kis ngonum epi ombu kin, sin dinga angpin mołmun.

⁵ Nga opu orung wumb sin kepil tok kin, nga sin sipik kan ngii kindik kin, nga opu orung wumb sin kin kis piik, si pok erik; nga sin kongun dinga kis ełmin; nga sin kunum kunum epin tep er konj mołmun; nga sin kunum kunum kumb kuni tang mołmun.

⁶ Nga sin oł kun ka mendpil ełmin; nga sin noman ełe ka wii pałim; nga sin sikir kis piipin ngonalałmin; nga sin wumb eipi kin er ka erpin kin, paki topun ngołmun; nga sin Gos Gui Ka kin dinga silmin; nga sin wumb eipi kin noman ka keimi ngołmun.

⁷ Nga sin ek keimi ni tor kindilmin; nga sin Gos nge noman dinga ngang kin, sin kongun elmin; nga sin ol kun ka palim mil ol ei, angil tunding ni, angil taring ele epi endi ambilpin kin ele nge, sin opu orung wumb ei kin opu elmin.

⁸ Wumb kopur sin nge embe ambil tonu kindinmin; ba wumb kopur sin nge embe to mani kindinmin. Nga wumb kopur sinim kin ek kis ninmin; ba wumb kopur sin kin ek ka nik ngonmun. Nga wumb kombur en enim yi ninmin, sin ek kend tonmun wumb, pa ninmin; ba sin ek keimi nilmin.

⁹ Wumb kopur sin kin pii pol tonanmin wumb mil nik enim; ba wumb kombur sin kin pii pol tonmun. Ei sin mandi kolulmun mil molmun; ba sin konj molmun. Gos sin kin kepil mil topu kin, sin er kun ermba enim ba eim sin kapli to kundnanim mon.

¹⁰ Nga sin kin noman embin mendpil tonu olum; ba kunum kunum sin ka pilmin. Nga sin wumb kurpu mil molmun; ba sin wumb eipi kin epi pei ka wii ngolmun. Nga sin epi endi sinaim mil molmun; ba sin epi kanim kanim pei salim.

¹¹ Enim Korin konu ele molmun wumb ei sin enim kin ek peni ele ni tor kindinmin. Nga sin noman ka ei, enim kin ngonmun.

¹² Sin nge noman ka ei, enim kin ondu ngunanmin mon! Ba enim nge noman ka ei sin kin ondu ngonmun.

¹³ Na ek yi ni tor kindind ei, enim nam nge kingam nol mil muljung kin, enim noman tuk ei pei aki tok kin, sin kin ngei. Enim ol yi mil erangin kin, sin enim kin enjpin ol ei, erik orung

kindik ngungii.

Enim Torung Wumb Kin Ende Punerngii Mon

¹⁴ Enim Gos kin pii gii ninarik kin, opu orung enmin wumb ei kin, kongun ende kindik kin, ende puk andik kin, yi enerngii mon. Pe oł kun ka ei kun, nga oł kis kun pinalim oł ei, okuł ende punguł min? Na konu emii palim oł ei nin; nga tilang palim oł ei nin, okuł ende punguł min? Ei mon mendpil!

¹⁵ Pe Kraiss Seisen kin kapli noman ende kindngil mułnguł min? Nga pii gii nilim wu endi kin, pii gii ninalim wu endi kin, noman ende peng kin, o ende punguł min?

¹⁶ Pe nipe oł endi erpi kin, Gos nge men ngii kin, nga ek kend gos ngii kin, o ende punguł min? Yi mił erang, sinim Gos kunum kunum konj mołulum Gos, eim nge men ngii mił mołmun. Yi mił, Gos eim ok yi mił nirim,

“Wumb ei en enim nam ngii konu ełe mił seng kin, en enim mołmun konu ełe nam tuk ełe mułmbii. Nga na en enim nge Gos mułamb kin, nga en enim nam nge tilap wumb mułngii,” Gos yi nirim.

¹⁷ Yi mił Owundu ek yi nirim,

“Enim torung wumb mułngii konu ełe si kindik puk kin, en enim konu eipi mułngii. Mułangin kin, enim epi penj mołum epi ei, embilenjing kin, kapli na enim simbii.

¹⁸ Nga na enim nge Ernjing mułmbii. Nga enim nam nge kingam ambłam noł mułngii, pa ni Owundu noman dinga owundu mendpil Pułwu,” yi ninim.

7

¹ Yi mił ku, sinim Gos nge ek dinga keimi ngurum ei, sinjpin kin, kapli na nge wumb puk; sinim pei ngenj oł kis ełmin oł ni, noman tuk gui oł kis ełmin oł ombu ni, kil ngopun, si kindpin kin, sinim Gos nge oł kun ka er mołum mił, ekii sipin er mołpun kin, sinim Gos kin mund mong topun mołpun kin eim embe ambił tonu kindmin.

Korin Wumb Pii Gii Nengin Kin, Pol Eim Ka Piim

² Enim noman ka ei, sin kin ngungii. Sin wumb endi kin pund mong endi enenjpin mon. Nga sin wumb endi kin, er kis endi endinjpin mon ku. Pe sin wumb endi kin, ek kend to ngopun kin, epi endi waning sinenjpin mon ku.

³ Na ek yi mił nip enim kin to mondup mił ninand mon. Ba na ek ok yi ninj, 'Sin enim kin, noman ka ngunjpun kin, sinim kunum kunum ouni ende mułmun. Yi mił erang kin, sinim kułmun min, konj mułmun min, ei kapli sinim ouni ende mułmun.'

⁴ Na enim kin pii gii nip kin, ek keimi peni ełe nip ngond. Nga na enim kin ka piip kin, enim embe ambił tonu kindin kindind. Nga oł embin tui sin kin, tonu ołum kunum ełe oł ei, na noman emin ngang kin, na ka wii mendpil piil.

⁵ Yi mił erang ekii se, sin Maseroniya konu ełe tor onjpun kunum ełe, sin ngenj ełe kor endi mulenjpin mon. Pe sin mong kanim kanim konu orung orung pei, sin kin tonu onum. Nga sin ngenj ełe opu yi mił tonu wang kin, sin noman tuk ełe, embin sepi erang kin, tungu enmin.

⁶ Ba Gos eim wumb endi noman tuk ɛle, embin salilim ei, erpi kindang kin, noman emin salim. Seng kin, nga Taisis kindang kin, sin kin opu, paki topu kin, sin noman emin ngum ku.

⁷ Nga Taisis sin kin om ɛle nge mendpil, Gos sin kin noman emin mendpil ngunerim mon. Ba nga, enim Taisis kin, noman emin ngangin kin, nga eim sin kin ek ei, tu wum ɛle nge, Gos eim sin kin noman emin ngum ku. Nga Taisis eim sin kin ek nipi, enim na noman erang kin, nam keningii nipi kindim. Nga enim noman tuk ɛle, na kin kaimb sinjing. Nga enim noman ɛle, na kin tep to mulmun ni piinmin. Yi miɔ erang, pe na ka mendpil piind.

⁸ Yi miɔ, na mon polup enim ngunj ei, enim noman embin piinjing kin, kapli na akip enim kaimb sinand mon. Na piip kin, puls mon ei, enim noman embin ngang piinmin; ba ei kunum aninga kopur mendpil pepi kin, nga poru nimba.

⁹ Ba akip kunum ei, na ka piind. Nimbiɔ erang, na oɔ yi enj ɛle nge, enim noman embin piinjing ɛle, na ka piinenj mon. Ba nimbiɔ erang, enim noman embin piinjing ɛle nge, enim oɔ kis ɛmin oɔ ei, buɔ ngok kin, enim Gos kin noman tuk to ak tunjung ɛle nge, na ka piind. Yi miɔ erang kin, enim noman embin piinjing ei, Gos erang kin, sin oɔ enjpin ɛle, enim kin to kis ɛnerim mon.

¹⁰ Yi miɔ, Gos nge noman embin oɔ ei, Gos erang kin, sinim wumb noman tuk ɛle, to ak tamin kin, Gos sinim sipi orung simba. Seng kin, nga sinim oɔ embin ei nge, nge, sinim noman embin nga sinermin. Ba ya mani mei ɛle oɔ embin tui, sin kin tonu wang kin, sin kis piipin ɛramin kin, sinim

koltmun oł ei nge tonu ołum.

¹¹ Yi mił, enim pii kun erngii ei, Gos enim noman embin ngum ei, enim kin oł ka wii kanim kanim er tonu kindim. Kindpi kin, enim noman ełe, to konj kindpi kin, wumb eipi enim oł enjing mił nik ei, er kun enmin. Erik kin, nga wumb endi eim oł kis erim ei, enim mon nik, er kun enmin. Erik kin, nga enim Gos nge kos owundu tungu enmin. Nga enim noman ełe, dinga kindik kin, sin kenmin ni piik kin; nga enim noman ełe dinga kindik kin, wumb endi oł kis enjing ei, er kun erik kindngii. Nga enim kongun kanim kanim pei erik ełe nge, ek ninmin ei, er kun erngii. Erangin kin, oł ei nge, peni ełe wang kin, enim nge oł kis endi enim kin pinałim mon.

¹² Yi mił, na mon ok połup enim ngunj ei, na wumb endi oł kis erim ei min, wumb eipi endi wu ei kin, oł kis erim ni piip kin, mon ei pulenj mon! Ba na piind ei, enim nge oł kun ka ei, peni ełe tonu omba. Nga Gos nge ningił ełe, enim yi piingii ei, enim sin kin noman ka ngumun ni piingii ełe nge, na mon ei puls.

¹³ Yi mił, enim nge oł ka enjing oł ei, erpi kin, sin nge noman ełe erpi emin ngonum.

Nga sin nge noman ełe mendpił, emin ngonanim mon; ba sin nga ka mendpił piinmin ku. Nimbil erang Taisis nge noman emin seng kin, nga eim ka wii piipi mołum. Nga oł ei kanpin kin, sin nga ka mendpił piinmin.

¹⁴ Yi mił, ok Taisis kumb ełe, na enim nge embe ambil tonu kindinj ei, na enim nge ek ninj ei, na singambil sinenj mon! Ba sin ek pei enim kin ninjpin ek ei, keimi mendpił! Ei yi mił ku, sin

enim nge embe Taisis nge kumb ele ambil tonu kindinmin ek ei, keimi mendpił peni ele tonu om.

¹⁵ Taisis eim enim kin om kunum ele, enim eim kin mund mong erik kin, puku sik enjing; ba eim tuk sinjing. Sengin kin, eim nim mił ek ei, enim ekii sik enjing oł ei, eim piipi kin, eim enim kin noman ka nga ngonum.

¹⁶ Pe na enim kin, keimi pii gii nind ei, enim oł kun ka keimi erngii ele nge, na ka wii piind.

8

Gos Nge Tilap Wumb Paki Tolmun Oł Ei

¹ Enginpin noł! Sin noman ele enim kin ek ni piinmin ei, Gos eim noman ka ei, nimbił oł endi, Maseroniya wumb men ngii konu ele andan tum mił ei enim piingii.

² Yi mił peng, oł embin tui ei, en enim kin owundu tonu opu kin oł ei, en enim erngii mił kenmba erim. Pe en enim epi endi sinerang kin, en enim wii mendpił mulnjung. Ba en enim ka ka piik mołmun ei erang kin, wumb eipi kombur noman ngunjung. Ngok kin, en enim ku nin epi aninga, kułou tok kin, en enim kongun yi erik kin, wumb eipi ngunjung.

³ Yi mił ni, na piip kin, na ek ei peni ele nip tor kindind. Kindind ei, en enim noman ele ekii sik kin, en enim nge ku nin epi aninga seng kin, nga min ele pei ei sik kułou tok, wumb eipi kin ngunjung.

⁴ Wumb en enim sin kin dinga kindik kin, kii sik kin, sin kapli nimin ni piik kin, Gos nge tilap ele Jerusalem konu ele mołmun wumb paki tumun ni piik enjing.

⁵ Nga ok sin pii gii ninjpin ei, en enim ku nin, epi aninga kopur kindngii ni piinjpin; ba en enim yi mił mendpił enenjing mon; ba kumb se, en enim Owundu ngunjung. Pe nga en enim, Gos nge noman ełe ekii sik kin, en enim sin kin yi ku ngunjung.

⁶ Yi mił ku, sin Taisis dinga kii semin kin, eim kongun enim kin pułngun mondpu erim mił, eim yi ku, enim kin noman ka ngopu kin, kongun ei eim er poru nimba ku.

⁷ Pe nga yi mił, epi pei ełe nge, enim oł ka wii mendpił elmin. Ei enim Gos kin pii gii ninmin; nga enim pii gii ninmin ełe nge, kongun dinga erik kin, ni tor kindik enmin; nga enim noman ełe ka wii pei salim. Seng kin, enim Gos nge kongun ei, to konj dinga kindik enmin; nga enim sin kin noman ka ngok enmin; nga enim noman ka ngok enmin kongun ei, yi mił ku, nga pei erngii.

⁸ Ei na enim kin, ek dinga ‘Yi erei!’ ngunand mon. Ba na enim kin nip ngond ei, wumb kombur kongun keimi ermin ni, noman to piinmin mił nind ełe nge, na enim kin noman ka keimi ngonmun min mon; ei kenmbii nip nind.

⁹ Yi mił, enim piinmin ei, noman ka ei sinim nge Owundu Jiisas Kraias andan topu ngolum. Ngopu kin, ei eim epi kanim kanim pei keimi salikim; ba nga sinim paki tumbii ni piipi ełe, eim epi sinalikim wu mił, endi tonu orum. Oł yi eririm ełe, enim epi kanim kanim pei sengin kin, Jiisas Kraias eim epi endi sinalikim wu mił molum.

¹⁰ Pe nam nge noman ełe, enim kin andan top ngond. Na kongun ei piip kin, kung ngii ok, enim kongun pułngun monduk erik kongun ei pe er

poru ningii ku. Nga kongun ei, en enim wii mił enenjing mon; ba en enim noman ełe, kongun ei ermin ni piik enjing.

¹¹ Yi mił, pe enim kongun ei er poru ninjing kin, kapłi ei ka wii. Yi mił, ok enim sikir ermin ni noman ełe piinjing mił, yi ku enim sikir er poru ningii! Nga yi mił, en enim nge dinga pałim mił, kapłi enim kongun ei erngii!

¹² Yi mił pe wumb endi eim noman ełe, epi endi ngumbii ni piimba ei, kapłi Gos eim noman ełe kapłi epi ei simba. Gos eim wu ei, epi pei sałim epi ei piinim. Nga Gos eim wu ei nge epi sałim ei, kapłi mok topu ermba ku.

¹³⁻¹⁴ Ei pułe yi mił pinalim mon. Enim epi pei ngangin kin, nga wumb sik kin, epi aninga ngungii pa yi ninand mon. Ba enim epi mok tok kin, kapłi kapłi erngii pa nind. Enim epi pei sałim ei, enim epi singii mił sepi kin, nga kopur gulang sałim. Pe nga enim epi kopur singii pim kin, nga wumb enim paki tok ngungii ku. Ei enim wumb ei kin, epi mok tok kin, kapłi kapłi erik singii.

¹⁵ Gos kumb ok ek mon poł pendrim ek yi ninim,

“Pe wumb nii endi eim kuni epi pei sirim wumb ei, eim kuni epi nga pei sineririm mon. Nga wumb nii endi eim kuni epi aninga mił sirim wumb ei, eim nga kuni epi aninga mił sineririm mon ku. Wumb yi tał epi kapłi mił sikił.”

Taisis Korin Konu Ełe Kindnjing

¹⁶ Ba sin ka piipin kin, Gos ngonmun ei, Taisas eim noman ende sepi kin, Gos sin ngum noman ei nge ngang kin, enim paki tonum.

¹⁷ Yi mił, sin eim kii semin kin, nga eim kapli nirim. Nipi kin, eim ka piipi kin enim paki tumbii ni om. Ba ei eim noman ełe piipi kin, enim paki tumbii nipi kin, eim enim kin om.

¹⁸ Pe nga sin Gos nge tilap ełe mołmun wumb nge enginjpin endi kindamin kin, Taisis ouni pukuł. Enginjpin ei, eim men ngii ełe Gos nge ek ka ei ni tor kindilim embe mołukum wu.

¹⁹ Ei yi mił mendpił enałim mon; ba nga men ngii kongun elmin wumb enginjpin ei to tonu kindik kin, sin kin ouni andpi kin, nga noman ka ngopu kin, nga sin nge kongun paki topu ermba nik kindnjing. Nga sin kongun ei noman ka ngopun erpin kin Owundu nge embe ambil tonu kindpin erpin kin, wumb pei andan topun eramin kin, wumb pei piingii ei sin enim paki tumun ni, piipin ermin.

²⁰ Wumb endi sin kin ku nin, epi ka wii ei, men ngii wumb ngopun se andinmin epi ei kin, ek orung nipi yi ninermba mon. Yi mił, sin enginjpin ei, wu ei kin ouni kindinmin.

²¹ Yi mił, sin noman ełe oł kun ka palim mił, ermin ni piinmin. Ei sin Owundu nge ningil ełe mendpił oł kun ka enanmin mon; ba sin mei wumb ningil ełe kin ouni oł kun ka enmin ku.

²² Pe sin enginjpin endi kindinmin ei, wu tał kin ouni pungii. Sin kunum kunum eim ermba mił kenmin nipin kin, oł yi mił erpin kin, eim kongun ngopun yi elmin. Nga sin kanilmin ei, eim paki topu kin, kongun dinga kindpi elim. Ba pe eim

pii gii ninim ei, enim ol kun ka yi mił ku, erngii ni piinim. Yi mił erpi kin, eim kongun ei dinga kindpi enim.

²³ Pe nga Taisas eim na kin kongun ouni ni er andilmbil wu; pe eim enim kin paki topu kin, kongun ermbii ni piinim ku. Pe nga sin nge enginjpin tał Taisis kin ouni pungii ei, enim piingii ku. Wu tał ei, men ngii nge kongun elmbil wu. Nga wu tał ele elip, Kraiss nge tilang owundu dinga ei, si tonu kindilmbil wu.

²⁴ Yi mił erang kin, enim noman ka ei andan tangin kin, wumb ol ei pułe sinim ka ka piipin kin, kongun enim enmin ei keimi ni piingii. Nga men ngii wumb pei yi mił ku, sin enim kin ek ninmin mił ei, keimi ni piingii ku.

9

Ku Nin Epi Ka Wii Gos Nge Wumb Paki Tolum

¹ Enim piinmin ei, epi ka wii paki tołum epi ei, Gos nge wumb Juriya konu ele molmun wumb ei kin ngolmun ei, enim piinmin. Yi mił peng kin, na mon endi polup ele nge, ngunermbii mon.

² Yi mił, na piind ei, enim noman ele kongun ei ermin ni piinmin. Yi mił piyangin kin, na Maseroniya konu ele molmun wumb kumb ningil ele kanip kin en enim embe ambil tonu kindil. Na yi mił ninj ei, kung ngii ok, Akaiya konu ele wumb kongun yi mił erngii pendik kin, kui er molmun. Nga en enim piinmin ei, enim kongun to konj kindik ermin. Ei yi mił ku, Maseroniya konu ele molmun wumb to konj kindik kin, yi ermin ni piinmin ku.

³ Ba na piind ei, sinim ek ninmin ei nipin kin, enim embe ambil tonu kindpin enmin ei, ek wii mił endi pinermba mon. Ba nga en enim kongun erngii nge kui er mulnjung kin, kapli na enim kin yi mił nip ngunj. Nga na yi mił piip kin ele nge, na engnan noł ombu enim kin kindinj.

⁴ Yi mił, sin enim enmin ol ei, pii gii keimi ninmin, na yi mił, ni piind. Mon pim kin, Maseroniya konu ele mołmun wumb na kin tep to wangin kinamin kin, enim er kun er mulenjing kin, kapli sin ele nge singambil simin. Nga enim yi mił ku, singambil singii ku.

⁵ Yi mił peng piip kin, na engnan noł ombu kumb se kindamb kin, enim kin ongii. Ok kin, enim ku nin epi ka wii ei kulou tok, konu ele kindmin ni, er kun erik mulngii. Nga ku nin epi ka wii ei, en enim noman ele wii ngungii. Ba sin yi mił enim kin, epi simin nipin kin, yi kapli enermin mon.

⁶ Pe enim ei, pii kun erngii. Wu endi eim kuni mong aninga telim kin, eim kuni mong aninga telim mił simba. Nga wu endi eim kuni mong pei telim kin, eim kuni mong telim mił mong pei simba ku.

⁷ Ei yi mił ku, enim wumb endeim endeim ni, noman tuk ele, pii kun erik kin, en enim nge noman ele ekii sik kin, enim nipe epi endi ni piingii mił, yi mił ngungii. Mon pim kin, wu endi epi ngumbii ni noman embin to piimba min, nga wu endi eim kin dinga kindik kin, ol yi erii, nengin kin kindmba. Nimbil erang Gos wumb endi epi noman ka piipi ngolum ei, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngolum.

⁸ Gos eim kapli, enim epi pei ka wii enim singii palim mił ngopu kin, nga pei sik, eim enim kin ngumba ku. Ngang kin, enim pei sik kin, kapli erik mułngii. Yi mił, nga kunum kunum epi ka wii kanim kanim pei ngang kin, enim kapli wumb eipi kin ngungii ku. Ngok kin, enim kongun ka wii kapli paki tok kin, erik mułngii.

⁹ Gos nge ek ka mon pol pendrim mił yi ninim, “Gos ek piinim wumb endi, eim epi pei wumb kurpu wii mołmun wumb ei kin ngonum. Ngopu kin, eim nge oł ka enim ełe, kunum kunum ei eim kin pepi mułmba.”

¹⁰ Pe Gos eim kuni mong wumb aka pin tełngii nipi ngołum. Nga eim wumb kin kuni nungii nipi kin, ngołum ku. Nga yi mił ku, sinim kuni mong pei ngopu erang kin, kuni mong pei nga tonu omba. Omba kuni ei opu enim nge oł kun ka erpi kin, kuni mił owundu mendpił tonu omba.

¹¹ Gos enim epi pii kełip ngang kin, enim sik, wumb eipi kin pei yi ku ngungii. Nga enim epi ka wii ngunjung epi ei, sin sipin kin, wumb eipi epi ka wii ei ngamin kin, en enim, enim paki tungii nge ełe, Gos kin ek ka ni ngok; nga Gos nge embe ambił tonu kindik kin, yi erngii ku.

¹² Yi mił, nga enim nge kongun ełe, Gos nge wumb paki tungii. Tungii ełe nge, enim wumb epi sinerang mułngii wumb ei, si ngok kin, kapli erngii. Nga oł ełe nge mendpił mon; ba oł ełe nge, enim Gos kin noman ka piik kin, nga ngungii ku.

¹³ Enim kongun enmin ei erik kin, engnjing noł paki tungii nge enmin ei, en enim pii gii ei, peni ełe andan topu ngonum. Ngang kin, engnjing noł enim enjing oł ei piik kin, enim Gos ek ka ekii

sik kin, Krai nge ek ka ei, ni tor kindik enmin ei piingii. Nga keningii ei, enim ka wii epi owundu ei, enim wumb wii ngołmun. Nga wumb eipi pei ngołmun ei kanik kin, Gos nge embe ambıl tonu kindngii ku.

¹⁴ Nga yi mił ku, piingii ei Gos nge noman ka ngołum ei, enim kin owundu pepi mołum. Yi mił peng kin, en enim, enim kin dinga kindik kin, kenmin ni piik kin, en enim Gos kin prei dinga kindpin eramin kin, Gos epi ka wii ngumba ni piinjing.

¹⁵ Gos eim epi ka wii sinim ngołum ei, epi owundu ka wii mendpił. Yi mił erang, Gos nge ngołum oł ei, sinim pii poł tunanmin mon. Sinim Gos nge epi ka wii ngołum ełe nge eim kin ka piipin ngumun.

10

Pol Nirim Mił Gos Sinim Kin Kongun Ei Ngum

¹ Na Pol, na nam enim nge noman to konj kindip kin, enim Krai nge ełim oł ei, pii kun erngii! Erngii ei, Krai eim nge noman ełe, ambıl mani kindpi kin, eim wumb kin noman ka ngopu kin, oł kun ka ełim. Wumb kombur na kin ek to monduk kin, yi niłmin. “Pol eim sinim kumb ełe mołpu kin ei, eim embe ambıl to mani kindnim; ba nga Pol eim sinim kin turii mołpu kin, eim ek dinga nipi sinim ngołum.

² Ba na enim kin dinga kii sip kin, na enim kin ombii kunum ei, enim kan kun erik mułngii! Na enim kin ek dinga nip ngunermbii mon! Ba na ni piind ei, wumb kombur sin mei konu ełe oł ei,

ełmin ni piik kin, wumb ei kin, na ek dinga ni tor kindip ngumbii.

³ Yi mił, sin mei konu ełe mołpun kin, er andinmin; ba sin opu, mei konu ełe wumb ei, yi mił opu enałmin mon.

⁴ Yi mił, sin opu epi pei ambiiłmin epi ei, mei konu ełe epi mon. Ba sin nge opu epi ei, Gos nge noman dinga sałim. Seng kin, sin kapli opu orung gui kis nge noman dinga ei, to mani kindinmin.

⁵ Sin wumb nge noman ełe, en enim bong nik, tonu mendpił angiiłmin epi ei, Gos kin noman tok piingii nge andlam ei, ondu ngungii ei, sinim to mani kindpin kin, er kis ermin. Pe nga yi ku, sinim wumb nge noman ełe pei, ambiił gii nipin kin, kan ngii mił kindamin kin, enim Krai kin ekii singii.

⁶ Sin kui er mołpun kin, kapli enim sin ek ekii sik erngii. Erangin poru nim kin, kapli wumb kombur ekii sinenjing kin, kapli sin wumb ombu kin, kumep kis ngumun.

⁷ Enim ningił ełe epi pei ngenj torung pałim mił, kanik piingii. Pe wumb endi eim pii gii dinga nim kin, eim Krai nge wu mołpu kin, eim nga eim noman kun to piipi kin, eim Krai nge wu; nimbii erang, sin wu ei mołum mił, sin yi mił ku, Krai nge wumb mołmun.

⁸ Yi mił, pe na sin noman dinga ei, wii ek owundu nip ermbii ełe nge, sinim nge Owundu noman dinga ei, sin ngum. Ngum dinga ei enim nge pii gii ei, er dinga kindpi kin, si tonu simbii nipi ngum ei, sin enim to kis er mani kindnermbii mon. Ełe nge, na singambii sinermbii mon.

⁹ Na ninj ek ei, enim piinarik kin, na enim to puku simbii nip mon ei, pulenj mon.

¹⁰ Yi mił, enim kopur na kin ek yi ninmin, “Eim mon połpu kindim ei nge, ek embin nin, ek dinga pałim. Pe nga eim ya sinim kin mułang kin, eim ngenj ełe dinga kunum ełe sin kenpin ei, eim dinga sinenełang mon. Nga eim ek ei wii mił pałim,” pa ninmin.

¹¹ Wumb nii endi, ek yi mił pii kun ermba wumb ei, eim sin mon poltmun oł ei, eipi mił enałmin mon. Ei sin ya mulełamin kunum ei, min nga sin enim kin ouni ełe mułamin kunum ei, sin oł ende mił ełamin.

¹² Yi mił, sin tungu erpin kin, sin wumb eipi en enim embe ambii tonu kindik ełmin wumb ei kin, sin ouni kułou topun kin, en enim ełmin oł ei, mok topun ermin ei, kapli enanim. Nimbił erang wumb ei, en enim ełmin oł ei, en enim nge su ełe mok tok ełmin; ba wumb endi wumb eipi kin endeim endeim ni ełmin oł ei, su wum kapli ende mił ełmin. Wumb yi mił ełmin wumb ei, noman pinalim mił mołmun.

¹³ Ba sin ełmin oł su wum ei, mił mułalamin kin, sin ek owundu nipin kin, sin sinim embe ambii tonu kindpin kin, yi enałmin mon; ba sin Gos nge kongun ei, su mił mok topu kindim mił su ei, sin ekii sipin ermin. Erpin kin, sin enim Korin konu ełe mołmun wumb kin kongun yi ku ermin.

¹⁴ Yi mił, pe nga sin enim kin tor onjpin kunum ełe, sin Gos nge kongun ei su mił, mok topu kin, sin kin kindim ełe, sin tor punenjpin mon. Na nge, sin sinim embe ambii tonu owundu kindnermin mon. Ba sin enim kin kumb se opun

kin, Kraiss nge ek ka enim kin tu wunjpun.

¹⁵ Nga sin elmin ol su ei mił, ek owundu ninarpin kin, sin sinim embe ambił tonu kindnalmin mon. Kindnarpin kin, wumb eipi enim kin kongun er sinjing ele, piipin kin, ol yi ermin ni enalmin mon. Ba sin dinga kind piipin kin, enim nge pii gii ninmin ei, tonu opu dinga pimba ei, ni piipin elmin. Pe nga sin enim kin kongun ele tuk molmun ei, dinga pupu kin, owundu tonu opu kin, owundu mendpil pimba ni piipin enmin.

¹⁶ Yi mił, nga sin konu eipi nge ek ka ni tor kindpin kin, enim kin orundung konu ele wumb ei, ni tor kindmin. Yi mił erang, sin wumb eipi nge kongun er sinjing konu ele, sin ek owundu nin, sin sinim embe ambił tonu kindmin ei, kapli enermba mon.

¹⁷ Gos nge ek ok ni ka pendrim ek yi ninim, “Pe wumb nii endi eim ka piipi kin, eim nge embe ambił tonu kindmba pim kin, kapli wu ei Owundu nge embe ambił tonu kindmba nge Gos ka erim.”

¹⁸ Nimbił erang wumb nii endi ei, eim embe ambił tonu kindim kin, wu ei Owundu nge ningił ele wu wii mił mułmba. Ba wumb nii endi Owundu eim wu ei, eim embe ambił tonu kindmba ei, kapli wu ei, Owundu nge ningił ele embe keimi pimba.

11

Pol Ek Se Andilmin Ek Kend Wumb Ni Peni Ele Kindim

¹ Na noman ele piind ei, enim na ol elou yi mił erip endinj kin, enim na kan wiik tungii. Tangin kin, keimi nam ol elou yi piind mił, erip endmbii.

² Yi mił Gos eim wumb kin noman ka ngolum kin, eim nge wumb mendpił mułngii ei, yi mił ku, na enim kin noman ka ngond. Nimbil erang na enim amb kuimi mił to mondup kin, enim wu endeim mendpił Krai nge ambim mił mułngii. Na enim ambil wenip andlam kun ka wii andilmin mił, oł kis pinałim yi mił, na enim Krai kin ngumbii.

³ Ba kumb ok, wembii kis Seisen, eim amb Eiwa ek ak mak erpi kin, ek kend topu kin, oł kis erim. Erang mon pim kin, Seisen eim enim kin yi mił ku, enim nge noman ele, ek ak mak erpi kin, ek kend topu, to eipi kindang kin, oł kis erik kin Krai kin mendpił mularik kin, keimi ekii sik enerngii mon! Oł ele nge, na tungu erip moł.

⁴ Yi mił, wumb nii endi enim kin, tor wang kin ei, enim Jiisas endi eipi ni tor kindmba; ba ei sin ok ek ni tor kindnenjpin mon; min nga enim gui endi eipi konj endi singii enmin; ba ei enim ok sinenjing mon; min nga enim ek ka enim ok sinjing ei, mon; ba enim ek ka endi eipi wang kin, angil ele simin nik enmin. Pe wumb endi enim kin ele tuk opu kin, oł yi mił erang kin, kapli enim eim wiik tangin kin, eim oł yi mił kapli ermba.

⁵ Pe na oł elou elim wu mił, na ek owundu nip kin, na nam embe ambil tonu kindmbii end. Yi mił na ni piind ei, na enim nge ek se andilmin wu num mendpił wumb ei kin, na wu kembis wii mił, wumb ei kin mandring mulał mon.

⁶ Pe na ek ni tor kindil oł ei, kapli kun pinenim pim kin, kapli ba nam nip ek endi nind ei, nam noman ele ka wii palim. Na piind ei, enim piinmin ei, akip sin enim kin peni ele, noman ele

epe pei andan tunjpun.

⁷ Na enim kin, Gos nge ek ka ni tor kindinj; ba enim na kin epi endi ngo orung kindnenjing mon. Na nam mani eke moꞑup kin, na enim ambil tonu kindinj. Nimbil erang na oꞑ yi enj ei, oꞑ kis min?

⁸ Pe na men ngii wumb konu eipi eipi na ku nin, epi ngok enjing ei, na sinj. Na sinj ku nin epi ei, na sip enim ngop kin, enim paki tunj. Na oꞑ yi enj ei, na men ngii wumb nge ku nin epi ei, na waning miꞑ sinj.

⁹ Nga kunum eke, na enim kin tep to muls kunum eke, na epi endi sinerang kin kunum ei, na wumb endi kin noman embin ngunenjing mon. Gos kin pii gii ninjing angim noꞑ Maseroniya konu eke si kindik kin, Korin konu eke tor onjung wumb ei, na epi endi sinerim epi ei, pei paki tunjung. Paki tangin kin, yi miꞑ er moꞑup kin, nga na noman embin enim kin ngunermbii mon ku.

¹⁰ Yi miꞑ Kraisi nge ek keimi ei na kin tuk moꞑum ei miꞑ, nga na ek dinga keimi nind ei, nam embe ambil tonu kindamb kin, Griis konu eke wumb konu orung orung pei, nam nimbii ek ei, wumb mon ninerngii mon!

¹¹ Nimbil erang na ek yi miꞑ nind? Nga na enim kin na noman ka ei, ngonaꞑ nind min? Ei mon! Gos piinim ei, na enim kin noman ngoꞑ.

¹² Nga na pe end miꞑ enim kin ku nin epi sinarip kin, wumb eipi kin simbii end oꞑ ei, na am piram erip muꞑmbii. Yi miꞑ erip kin, ek se andilmin wumb eipi, en enim embe kapli ambil tonu kindmin ni piik kin, yi miꞑ nik kin, sin wumb eipi Gos kongun ende miꞑ enmin. Erangin kin, na

wumb ombu nge gupu eġe ek ei pandi top kin, oġ yi miġ ermbii.

¹³ Yi miġ, wumb ombu ek kend tok kin, ek se andiġmin wumb molk kin, en enim kongun erik kin, ek kend tok eġmin. Nga wumb ombu, en enim ngenj eġe, to eipi miġ kindik kin, Krais nge ek se andiġmin wumb miġ yi erik moġmun.

¹⁴ Nga sinim oġ ei kin puku sinermin! Nimbiġ erang Seisen ei kapġi eim nge ngenj ei, to eipi kindpi kin, eim ngenj eġe Gos nge enjel tiġang eġim ei miġ, eim yi er moġum.

¹⁵ Yi miġ erang kin, Seisen nge kongun wumb en enim ngenj eġe, yi ku to eipi kindik kin, Gos nge kongun oġ kun ka eġmin wumb miġ, yi ku tonu onjung oġ ei nge, puku sinermin. Nimbiġ erang kunum poru nimba kunum ei, Seisen nge kongun wumb ombu, oġ enjing miġ, kumep ei singii.

¹⁶ Na ok ninj miġ, na pe nga nind. Wumb endi noman to piipi kin, na wulu wu endi moġ ni piinim, ba ei mon! Ba enim yi piinjing kin, na wulu wu miġ nind ek ei, enim piik, wiik tangin kin, yi miġ, kapġi na nam embe ambiġ tonu aninga miġ kindmbii.

¹⁷ Pe na nimbii end ek ei, sinim nge Owundu nge noman dinga eġe, nimbii enand mon. Ba na ek eġou niġim wu ei miġ, nam ek owundu nip pup kin, na nam embe ambiġ tonu kindmbii end.

¹⁸ Ba wumb kopur pei mei konu eġe oġ ei, ekii sik kin, ek owundu nik kin, en enim embe ambiġ tonu kindiġmin. Na yi ku, oġ ei ekii sip kin, ek owundu nip kin, nam embe ambiġ tonu kindmbii ku.

¹⁹ Yi miġ, en enim noman nge ka wii sengin kin, enim wulu wumb nge ek wii miġ nengin kin, enim

piik wiik tangin kin, ka piinjing.

²⁰ Yi mił, wumb endi enim kongun wii ełmin wumb kindmbii ni piipi kin, nga enim nge epi pei ei, sipi poru nimbii ni piipi kin, nga enim eim sipi, owundu mołpu kin, enim to mani kindpi kin, nga eim enim nge kumb ningił ełe, kon taki tum kin, kapli enim eim kin wakin tangin kin, oł yi mił elim.

²¹ Yi mił, sin nge dinga sinerang kin, enim oł enjing mił ei, sin enanmin mon! Yi mił peng kin, na singambil sip kin, ek ei ni tor kindmbii end.

Ba wumb endi eim dinga pupu kin, ek owundu ni tor kindim kin, kapli na yi ku, ek owundu ni tor kindmbii ei, wulu wu mił ek yi na nam embeambil tonu kindmbii end.

²² Wumb ei Eipru wumb min? Kapli na Eipru wu ku moł. Wumb ei Esrel wumb min? Kapli na Esrel wu ku moł. Wumb ei Eiparam nge tiłap wumb min? Kapli na Eiparam nge tiłap wu ku moł.

²³ Wumb ei Krai nge kongun wumb min? Kapli na Krai nge kongun wu mołup kin, wumb ombu to mani kindinj kongun ei end. Pe na wulu wu mił ek nind ei, na Krai nge kongun dinga wii enj; nga wumb na kan ngii kunum kunum kindnjing; nga wumb na kunum kunum pei ya kepii tunjung; nga kunum kunum pei wumb na to kundngii enjing mił, ba na pe na konj moł. Yi mił peng kin, oł ełe nge, na wumb pei to mani kindinj.

²⁴ Kunum angıł orung, Jura wumb na engki kapıł kapli mił, kan kepii mił tunjung.

²⁵ Kunum tekliki, Rom wumb na kepii tunjung. Nga kunum endeim, wumb na kom ku tunjung.

Nga kunum tekliki, noł kanu owundu ęle er kis mułang kin, na ep noł ęle mani punj. Pup kin, na epin tinga kunum endeim olt mił, ep noł ęle pinj.

²⁶ Nga na kunum pei andłam olt mił ęle, na mei ęle punj; nga na noł ęle mani am bii mił enj; nga waning wumb, na to kis erngii mił enjing; nga nam nge Jura wumb, na to kis erngii mił enjing ku. Nga wumb tiłap eipi endi, na to kis erngii mił enjing ku. Nga konu owundu ęle wumb ei, na to kis erngii mił enjing ku. Nga mei ęle wumb mulenjing konu ęle wumb min, epi endi, na to kis ermba mił, erim ku. Nga na ep noł kanu owundu ęle muls ei, na to kis ermba mił ku erim. Nga ek kend tołmun angnan noł angil ęle, na to kis erngii mił enjing ku.

²⁷ Na kongun dinga wii erip kin, enimb tum. Kunum pei emii peng, na kongun erip kin or pinał. Nga kunum pei, na kuni owundu topu, noł nuwa erip elim. Kunum pei, na kuni sinałilim. Nga kunum pei, na konduk ni epi sinerang kin, na konu jii kułul ku.

²⁸ Nga oł ei mendpił mon. Nga kunum kunum pei, oł embin tui na kin tonu wang kin, ei na ko wul epi ei, na men ngii wumb konu orung orung pei, tep kun ka ermbii ni, noman to piind.

²⁹ Nga wumb nii endi, eim dinga pinałilim ei, yi mił ku, na dinga pinałilim min? Nga wumb nii endi, eim bok topu, mani pupu, oł kis erim kin, kunum ei na noman kis to piinermbii min? Oł ęle nge pei wumb eipi pei andan top keningii mił, na Kraiss nge kongun wu mendpił moł.

³⁰ Nga na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii andłam eipi endi pinerim kin,

kapli nam nge dinga pinalim andlam ele, na ek owundu ele nam embe ambil tonu kindmbii.

³¹ Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas nge embe ele, sinim kunum kunum eim ambil tonu kindmin ei, eim piinim ei, na ek kend tunand mon.

³² Nga na Damaskes konu ele muls kunum ei, gapman owundu king Areses, eim nge konu owundu ele, eim wumb mundang molk kin, na to kan ngungii mil enjing. Ba na mer gerenj kon ele, tuk pinj kin, wumb na konu owundu kung gii ondu ele, na to tor kindik kin, na wu king eim angil ele am punj.

12

Pol Eim Or Kumb Mil Er Kenim Ei, Gos Koi Erpi Andan Tum Mil Kenim

¹ Na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii; ba ol ei na paki tunalim mon. Ba akip na or kumb mil kenj epi ei kin, sinim nge Owundu eim epi endi koi erpi andan topu kin, na ngum epi ei, ni tor kindmbii.

² Na piind wu ei, endi Krai kin pii gii nim wu ei, kung ngii engki nga kapil kapli o pang kin, wu ei tonu epin Gos molum konu ele, si pang kin pum. Pum wu ei, eim nge ngenj kin pum min, eim noman tuk gui ei kin pum min, ei na pii pol tunand, mon; ba Gos eim mendpil piinim.

³⁻⁴ Na piind wu ei, tonu epin Gos molum konu ka wii ele, si pang kin pum. Pang kin, eim ngenj kin pum min, eim nge ngenj si kindpi pum min, ei na pii pol tunand; ba Gos eim mendpil piinim. Pe nga epin konu ele peng kin, wu ei, eim koi erpi

oꞓ kun ka wii epi endi piipi kin, wumb endi ek ni tor kindmba ei kapli enermba mon. Enerang kin, mei wumb endi kapli ek ei ninermba mon!

⁵ Nga na wu ei kin, ek owundu nip kin, eim embe ambil tonu kindmbii end. Ba na nam embe ambil tonu kindnermbii mon! Ba na nam dinga pinalim ele nge, na ek owundu nip kin, nam embe ei, ambil tonu kindmbii.

⁶ Pe na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii ni piilamb kin, kapli na wulu wu mil ek yi ninenelamb mon; ba na ek keimi nilamb. Nimbil erang wumb endi na wu ka wii endi moꞓ ni, yi piinermba mon! Ba na piind wu ei, na oꞓ end mil ei, kanpi kin, nga eim na ek nind mil ei piilim. Yi mil peng kin, wu ei na kin kun mendpil piimba.

⁷ Nimbil erang Gos nge koi er pim ek ei, na andan tum ei, na kenj epi keimi kun ka wii mendpil yi mil peng kin, Gos eim piipi kin, na nam embe ambil tonu kindmbii ni, eim noman ele to piinerim mon. Nga yi mil peng kin, Gos eim na kin epi gal mil epi ei ngang kin, na ngenj ele polulum nge ngum. Ngum epi ei, Seisen nge ek se andilim wu mil, na tumba nge ngum. Epi ele nge, na to mani kindpi kin, na nam embe ambil tonu kindmbii ei, na kapli enanim.

⁸ Kunum tekliki, na Owundu kin prei erip kii sinj ei, eim na ngenj ele epi kis ei, si tor simba nge kii sinj.

⁹ Ba Owundu eim na kin ek yi nim, “Na nim ngenj kumbii gal mil epi ei, si tor sinermbii. Nimbil erang, na nam noman ka ngoꞓ ei, nim kin kapli paki top elim. Nimbil erang, nam nge

noman dinga ei, kun ka wii kongun erpi kin, wumb endi dinga pinerang mułmba wumb ei kin, kaplı kongun elim,” Owundu yi nim. Yi mił peng kin, na ek owundu nip kin, na noman dinga pinerang ełe nge, na ka ka piind ełe nge, Krais nge noman dinga ei, na kin kongun er mułmba.

¹⁰ Yi mił, na noman dinga ei pinerang kin ełe nge, na ka ka piip moł. Nga wumb na kin oł kis mił endi erngii; nga oł embin tui pei na kin tonu wang kin; nga wumb na kin oł embin ei ngungii; nga oł dinga endi na kin tonu wang kin, na ko wup kin, Krais nge kongun paki top eł. Nimbil erang kunum ełe, na nge noman dinga pinerim kunum ei, na Krais kin, dinga mendpił simpii.

Pol Korin Pii Gii Wumb Kin Noman To Piim

¹¹ Na oł enj ei, wulu wu mił enj. Ba enim na kin yi mił erangin kin, na oł ei enj. Enim na embe ambil tonu kindilangin kin, ei kaplı kun mendpił pilang; ba enim oł yi mił enenjing mon. Nimbil erang na wu wii mił mołup kin, na enim nge ek se andilmin wumb owundu mołmun mił mandring ei, na molał mon.

¹² Na enim mołmun konu ełe tuk mołup kin, kongun dinga erip kin, ek keimi nge se andil wu, jep oł kanim kanim enim kin, na dinga kindip er muls. Mułamb kin, na enim kin jep oł kanim kanim ni, oł wumb puku silmin oł ei ni, wumb Gos nge noman dinga oł ei keningii mił, na eim nge ek se andil wu mołup kin, enj.

¹³ Yi mił, men ngii wumb eipi pei epi nipe sengin kin, na enim kin epi endi paki tunenj? Ei epi ełe nge mendpił, na enim kin paki tunenj

ei, na enim kin ku nin epi kombur ambilip kin, sinenj mon. Na kaimb kuł kapli, enim na nge mong ei, er kun erik, si kindngii.

¹⁴ Akip kunum tekliki, na enim kin ombii ni piip kin, er kun erip moł. Nga na enim kin epi embin endi ni, ngunand mon. Ei na enim ku nin epi ei, na simbii ni enand mon. Ba na enim mendpił simbii nip end. Yi mił erang kin, kang ambil ombu en enim kongun dinga erik kin, epi pei kułou tok kin, menjing ernjing noł epi ei, paki toł ngunałmin mon. Ba menjing, ernjing noł, en enim kapli, epi pei kułou tok kin, kang ambil paki tok kin, epi ngołmun.

¹⁵ Na ka mendpił piip kin, na epi pei sałim epi ei, enim ngop si kindmbii. Nga nam noman konj yi ku ngop kin, enim nge noman tuk ełe paki tumbii. Pe enim na noman ka aninga ngunjung kin, na enim noman ka pei ngumbii ei kapli min?

¹⁶ Ba enim wumb kombur na kin ek yi ninmin. Keimi mendpił, wu ei sinim kin epi endi peni ełe sinałim mon. Ba wu ei epi kenim wu. Nga eim ek kend top top ełe nge, eim sinim ek kumb kulu ełe topu kin, sinim eim kin ek ełe nge, ekii simin ei nge nim.

¹⁷ Ba nimbił erang na enim kin wumb kombur kindinj wumb ei epi endi, ek kend tok kin, enim kin epi endi sinjing min?

¹⁸ Na Taisis kii dinga sinj kin, enim kin ba ninj. Nga na angim endi eim kin kindamb kin, ouni punguł. Pukuł kin, Taisis enim kin ek kend topu kin, epi endi enim nge angil ełe, epi endi sim min? Pe nga, na kin Taisis kin ouni er andilmbil ei, Gos nge Gui Ka endeim se andilmbil min? Sił andlam

ende ei andilmbil min?

¹⁹ Pe enim kunum kunum, noman yi to piinmin ei, sin pulpun ek ei, sinim ol ei, enim ningil ele, er kun elmin min? Ba ei mon mendpil! Sin Gos ningil ele, Kraiss kin dambiltpi ende kindang molpun kin, ek yi mil ninmin. Sin enginpin nol sin noman ka ngolmun wumb ei kin, sin ek nemin kin, kapli enim paki tamin kin, enim nge pii gii ninmin ei, dinga mendpil pimba.

²⁰ Yi mil, na nam mund mong tonum ei, nam enim kin ombii kunum ei, enim mulngii ni piind mil, ei mularik kin, ba enim eipi mil mulngii ni piind. Nga enim ka keningii ei, na mulmbii ni piinmin mil ei, mularip kin, na eipi mil mulmbii. Na nam mund mong tonum ei, na kenmbii ei; enim ek mil erik, wumb eipi nge epi, kan bun bun sik kin, noman kis tonu wang kin, wu endi eim noman ele mendpil piilim mil elim, wumb eipi kin ek bul morung nik kin, ek waim elmin, en enim wumb num molmun ni piik kin, ol kun pinaim mil erik kin, mong sik yi elmin.

²¹ Na mund mong tonum ei, na enim konu ele, nga op ninj kin, nam Gos na enim ningil ele, to mani kindmba. Mon pim kin, na wumb pei kin ke nip kin, ok wumb ombu, en enim ol kis erik kin, en enim noman tuk ele to ak tunenjing mon! Wumb ei, ol kis penj tui nin; nga wu amb ngunduk nin; nga wumb wumb eipi kin noman kis peng kin, ol kis yi elmin.

13

Korin Wumb En Enim Pii Gii Ei Pii Kun Erngii

¹ Pe akip kunum tekliki, na enim kin bii ond. Pe wumb endi oł kis erim pim kin, kaplı wumb tał min tekliki, noman ende sek kin, ek ni tor kindangin pa ni, Gos ek ka yi ninim.

² Ok wumb oł kis enjing kin, nga pe enim yi ku, oł kis enim enmin wumb ei ok, na enim kin ek yi mił ninj, “Enim pii kun erngii.” Pe nga na enim kin ek dinga nind mił, na ok kunum tał yi mił ninj. Pe nga ekii se, na enim kin orung ombii kunum ei, oł kis enjing wumb ei, na wakin tunerbii mon! Na enim kin kumep kis ngumbii.

³ Enim epi pei piimin ni piinmin ei, Krai na kin gupu ełe ek ni tor kindim. Nga Krai enim kin mok topu ermba kunum ei, eim temb ninermba mon! Ba eim nge dinga ei, enim kin tuk ełe kongun elim.

⁴ Yi mił, Krai eim ond peri ełe to kunduk kunum ei, eim dinga pineririm. Ba pe Arim Gos nge dinga ei ngang kin, pe eim konj mołum. Yi mił, sinim eim kin dambilpin ende pamin kin, sinim dinga pinerim ku. Ba sinim Gos nge dinga ełe sinjpin kin, sinim eim kin konj mułmun. Mołpun kin, sin enim kin tuk ełe Gos nge dinga andan tumun.

⁵ Enim en enim noman tuk ełe, kii sik piingii ei, enim pii gii ei, dinga ambıl gii nik mołmun, min mon? Enim oł ei, en enim kur keningii. Enim keimi piinmin ei, Krai Jiisas enim noman tuk ełe mołum min? Mon pim kin, kaplı enim Krai kin pii gii pinerang kin, enim oł kis pei piki tonum.

⁶ Ba na piip nind ei, enim piinmin ei, sinim Krai kin pii gii keimi ninmin.

⁷ Ba sin Gos kin prei erpin ngamin kin, enim

oꞑ eꞑou min, kun pinermba oꞑ miꞑ endi enerngii mon! Mon pim kin, sin enim andan topun kin, sin kin oꞑ kun ka tonu onum ni, piinerngii mon. Ba enim oꞑ kun pimba miꞑ erngii. Ba mon peng kin, sinim wumb pii gii pinerim miꞑ, wumb tonu omun ei kapli.

⁸ Yi miꞑ, pe sinim epi endi ermin ei, ek keimi kin, to mani kindnermin mon; ba sinim ek keimi ei mendpiꞑ paki tonmun.

⁹ Yi miꞑ, sin ka piinmin kunum eꞑe, sin dinga pinerang kin, enim dinga paꞑim. Nga sin Gos kin prei eramin kin, enim am oꞑ kun ka wii kapli molk pungii.

¹⁰ Yi miꞑ, puꞑ ei peng piip kin, na nam ya konu turii eꞑe moꞑup kin, mon ei poꞑup kin, enim kin kindind. Yi miꞑ erang kin, nam ombii kunum ei, enim kin embin tui nguneramb kin, Gos Owundu nge noman dinga ei nam ngum. Ngum dinga ei, tu wup kin, enim to mani kindip kin, kis mundmbii ei, kapli enermbii mon. Ba nam noman dinga ei, enim pii gii ei, paki topu dinga ngumba nge end.

Ek Mandi Poru Ninim

¹¹ Pe akip angnan noꞑ! Enim ka muꞑeiyo! Na nind ek ei, enim piik kin, enim wumb dinga puk kin, kun ka molk kin, endi nimba ek ei, enim endeim ni noman ende sek kin, yi erik kin, enim noman emin seng muꞑngii! Nga Gos eim noman ka ngoꞑum kin, noman emin puꞑwu ei, enim kin ouni muꞑngii.

¹² Enim wumb endeim endeim ni 'Oiyo,' nik kin, enim wumb ei ngunj kangilk kin, angil sik, Owundu kin ka piikim miꞑ yi erngii.

¹³ Gos nge oł kun ka ełmin wumb pei enim kin 'Mułeiyo' nik kin, ek ka ni kindinmin.

¹⁴ Sinim nge Owundu Jiisas Krais nge sinim paki tołum ei kin, Gos nge eim sinim noman ka ngołum ei kin, Gos nge Gui Ka sinim kin dambiltpi ende pu mołpu kin, Gos tekliki, enim pei kin tep to mułngii.

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818